

بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر در جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران

عباس قائد امینی هارونی^۱

مهرداد صادقی ده‌چشمه^۲

رضا ابراهیم‌زاده دستجردی^۳

مجید ماهرانی برزانی^۴

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۹/۷/۲۸

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۲/۳۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر در جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران صورت گرفته است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری اطلاعات توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری تحقیق حاضر را کلیه جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران به تعداد ۶۵۹۲۰۳ نفر تشکیل دادند که از طریق فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه از طریق روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه استاندارد سرمایه اجتماعی ناهاپیت گوشال (۲۰۰۶)، پرسشنامه استاندارد سرمایه فرهنگی بوردیو (۲۰۰۵)، و پرسشنامه استاندارد نگرش به سوء مصرف مواد مخدر دلاور و همکاران (۱۳۸۳)، بود که روایی و پایایی پرسشنامه‌ها مورد تأیید قرار گرفت. نتایج نشان داد که سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر در جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران رابطه معنی‌دار منفی دارد. افزایش سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی باعث می‌شود نگرش به سوء مصرف مواد مخدر در جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران منفی شود.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، نگرش به سوء مصرف مواد مخدر.

۱. دانشجوی دکتری مدیریت فرهنگی، دانشکده مدیریت، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران- ایران (نویسنده مسئول).

E-mail: abbasgheadamini2020@gmail.com

۲. استادیار، دانشکده مدیریت، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان- ایران.

۳. استادیار، دانشکده مدیریت، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان- ایران.

۴. دانشجوی دکتری مدیریت فرهنگی، دانشکده مدیریت، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان- ایران.

بیان مسأله

اعتیاد به مواد مخدر، امروزه یکی از معضلات اساسی زندگی بشری به شمار می‌رود و می‌تواند هر گوشه از زندگی فرد را تحت تاثیر قرار دهد (کاظمیان، ۱۳۹۳). بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی (۲۰۰۷)، در سراسر جهان حدود ۲۰۰ میلیون نفر بین سنین ۱۵ تا ۶۴ سالگی هر ساله یک یا بیشتر از یک داروی غیر قانونی مصرف می‌کنند (کیانی‌پور و پورزاد، ۱۳۹۱). آمارهای موجود نشان می‌دهد که حدود ۱۶ درصد معتادان ایران کمتر از ۱۹ سال سن دارند و ۴۸ درصد آن‌ها بین ۲۰ تا ۲۸ سالگی به اعتیاد روی می‌آورند (خلیلی و همکاران، ۱۳۸۹). دوره جوانی دوره بحران رشد و نمو است که از نظر جسمی و روانی تحولات بسیار عمیقی در فرد ایجاد می‌کند و باعث می‌شود نظم جسمانی و روانی جوانان به هم بخورد. جوانان در این دوره از نظر تجربه محدود و از نظر اجتماعی بسیار شکننده و تاثیرپذیرند (خلیلی و سهرابی، ۱۳۸۹). قصد افراد برای سوء مصرف مواد لااقل در اولین دفعات مصرف تحت تاثیر نگرش آن‌ها به مصرف مواد مخدر قرار دارد. لذا اصطلاح نگرش به ویژه در جوانان، یکی از راهبردهای شناخته شده پیشگیری از اعتیاد است (رفیعی و همکاران، ۱۳۸۶). نگرش از نظر روان‌شناسان معانی مختلفی دارد و تعاریف گوناگونی از این مفهوم ارائه شده است نظیر ترکیب شناخت‌ها، احساس‌ها و آمادگی برای عمل نسبت به یک موضوع معین، آمادگی روانی و عصبی که از راه تجربه سازمان یافته است و پاسخ‌های فرد به کلیه اشیاء یا موقعیت‌های مربوط به آن‌ها را به نحوی پویا هدایت می‌کند (قائد امینی هارونی و همکاران، ۱۳۹۶). جوانان در هر کشوری به لحاظ تحرک اجتماعی و بالندگی، نقش محوری را در توسعه همه جانبه ایفا می‌کنند. آمارها بیانگر این هستند که میزان مصرف مواد مخدر در بین جوامع مختلف به ویژه در میان نوجوانان و جوانان در دهه‌های اخیر افزایش چشمگیری داشته است (خلیلی صدرآباد و همکاران، ۱۳۹۰). سوء مصرف مواد مخدر یا اعتیاد از مسائل اجتماعی مهم در اکثر جوامع و به ویژه در ایران است که افراد بسیاری در جامعه ما با آن درگیر هستند نه تنها مصرف‌کنندگان از پیامدهای جسمی و اجتماعی اعتیاد رنج می‌برند، بلکه خانواده‌های آن‌ها، دستگاه دولتی هم‌چون نیروی انتظامی، بهزیستی، قوه قضائیه، زندان‌ها و ستاد مبارزه با مواد مخدر نیز با مسئله اعتیاد درگیر بوده و هستند. بنابراین مساله تنها فردی نیست بلکه تهدید یک جامعه است. در سبب‌شناسی اعتیاد به عوامل متعددی اشاره شده است اما در این تحقیقات آن چه مغفول مانده است بررسی نگرش افراد جامعه نسبت به اعتیاد است. اهمیت نگرش تا جایی است که صاحب‌نظران علوم انسانی مطالعه آن را برای درک رفتار اجتماعی حیاتی می‌دانند. نگرش‌ها تعیین‌کننده رفتار هستند، به آن شکل می‌دهند و آن را هدایت می‌کنند و انگیزه‌های تازه در فرد ایجاد می‌کنند به گونه‌ای که نیازها را برآورده و به گرایش‌های افراد جهت می‌دهد. این فرض بر آن دلالت دارد که با تغییر دادن نگرش‌های افراد می‌توان رفتار آن‌ها را تغییر داد (خدادادی و جایروند، ۱۳۹۶). آگاه بودن از نگرش‌های افراد می‌تواند به پیش‌بینی رفتار کمک کند حتی در برخی شرایط خاص این آگاهی می‌تواند در کنترل رفتار نیز موثر باشد. نگرش‌ها بر افکار اجتماعی

موثرند، نحوه تفکر و پردازش اطلاعات را تحت تاثیر قرار می‌دهند، به عنوان طرح ذهنی عمل می‌کنند و به عبارتی دیگر چارچوب‌های شناختی اطلاعات را در مورد مفاهیم، موقعیت‌ها و حوادث، سازماندهی و نگهداری می‌کنند و سرانجام، بر فرآیند رفتار اثر می‌گذارد (بهنر، ۱۳۸۴). روان‌شناسان معتقدند بین نگرش افراد، عملکرد و رفتارشان رابطه نزدیکی وجود دارد و افراد بر اساس نوع باور و نگرشی که نسبت به مواد مخدر دارند، یا به مصرف آن روی می‌آورند و یا این که مصرف مواد را ترک می‌کنند. مصرف مواد مخدر تحت تاثیر نگرشی است که افراد به مواد دارند. نحوه نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر از یک سو تحت تاثیر دانش و آگاهی، باورها، احساسات و هیجانات آن‌ها و از سوی دیگر تحت تاثیر میزان ارزش-مندی که آن‌ها برای مواد قایل می‌باشند، قرار دارد. در تحقیقی که در کشور ژاپن در زمینه اعتیاد صورت گرفته است، عوامل موثر در ترک اعتیاد مورد بررسی قرار گرفت، نتایج نشان داد که بین نگرش نسبت به مواد مخدر و میزان موفقیت در عدم مصرف مواد مخدر و عدم تداوم آن رابطه مثبت وجود دارد (کندو و همکاران ۲۰۰۰، به نقل از خلیلی و همکاران، ۱۳۸۹). همچنین تحقیقات نشان داده‌اند افرادی که نگرش مثبت‌تری نسبت به مصرف مواد دارند، میزان مصرف بالاتری نشان داده‌اند (کوشکی، ۱۳۸۴). از نظر بورديو سرمایه، وسیع‌تر از معنای پولی سرمایه در اقتصاد است، سرمایه یک منبع عام است که می‌تواند شکل پولی و غیر پولی و همچنین ملموس و غیر ملموس به خود گیرد. بنابراین به نظر او، سرمایه هر منبعی است که در عرصه خاصی اثر بگذارد و به فرد امکان دهد که سود خاصی را از طریق مشارکت در رقابت بر سر آن به دست آورد (استونز، ۱۳۸۷). روان‌شناسان معتقدند بین نگرش افراد، عملکرد و رفتارشان رابطه نزدیکی وجود دارد و افراد بر اساس نوع باور و نگرشی که نسبت به مواد مخدر دارند، یا به مصرف آن روی می‌آورند و یا این که مصرف مواد را ترک می‌کنند. به عقیده فیش بین، مصرف مواد مخدر تحت تاثیر نگرشی است که افراد به مواد دارند. نحوه نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر از یک سو تحت تاثیر دانش و آگاهی، باورها، احساسات و هیجانات آن‌ها و از سوی دیگر تحت تاثیر میزان ارزش‌مندی که آن‌ها برای مواد قائل می‌باشند، قرار دارد. در پژوهشی که در کشور ژاپن در زمینه اعتیاد صورت گرفته است، عوامل موثر در ترک اعتیاد مورد بررسی قرار گرفت، نتایج نشان داد که بین نگرش نسبت به مواد مخدر و میزان موفقیت در عدم مصرف مواد مخدر و عدم تداوم آن رابطه مثبت وجود دارد (کندو و همکاران ۲۰۰۰، به نقل از خلیلی و همکاران، ۱۳۸۹). همچنین پژوهش‌ها نشان داده‌اند افرادی که نگرش مثبت‌تری نسبت به مصرف مواد دارند، میزان مصرف بالاتری نشان داده‌اند (کوشکی، ۱۳۸۴). مفهوم سرمایه اجتماعی مفهومی پیچیده، چند وجهی و بین رشته‌ای است که توجه بسیاری از صاحب-نظران را به خود جلب نموده است. سرمایه اجتماعی را اغلب شبکه‌ای از ارزش‌ها و هنجارها به حساب می‌آورند. از زمان طرح این مفهوم تاکنون پژوهش‌های زیادی درباره آن صورت گرفته است و تاثیر سرمایه اجتماعی در کاهش مسائل اجتماعی (فوکویاما، ۱۳۷۹)، افزایش سلامت روان، کاهش جرایم، افزایش پیوندهای اجتماعی، ایجاد شبکه‌های حمایتی برای اعضای خانواده، کاهش مصرف مواد مخدر،

کاهش خشونت خانوادگی، افزایش فعالیت‌های بهداشتی، کاهش احتمال ترک تحصیل نوجوانان (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰)، بررسی و تأیید شده است. البته وقتی واژه سرمایه را در عرصه‌های دیگر به کار می‌بریم، چیزی دیرپا یا ماندگار را می‌رساند. سرمایه اجتماعی یکی از مهم‌ترین متغیرهای تاثیرگذار در روابط بین فردی و بین گروهی است که طی دو دهه اخیر وارد حیطه علوم اجتماعی شده است. این نوع سرمایه افراد را قادر می‌سازد تا شبکه‌ای از روابط اجتماعی را نسبت به یکدیگر حفظ کنند و تداوم بخشند. به طور کلی سرمایه اجتماعی در یک جامعه بسیار ضروری به نظر می‌رسد زیرا همکاری داوطلبانه را بین اعضای جامعه تشویق کرده و بخش‌های منفصل و جدا از هم موجود در جامعه را به هم پیوند می‌زند. از همه مهم‌تر این که به نظر پانتام این جنبه از زندگی جمعی، اعتماد، هنجارهای عمل متقابل و شبکه‌های مشارکتی مدنی را در جامعه روان‌تر می‌سازد (زرندی و همکاران، ۱۳۹۵). به عبارت دیگر سرمایه اجتماعی می‌تواند نگرش‌ها و طرز تلقی‌های افراد را نسبت به ملیت، قومیت و اقوام‌شان را تحت تاثیر قرار دهد و موجب تقویت یا تضعیف همبستگی جمعی شود.

از این منظر سرمایه فرهنگی و اجتماعی می‌توانند در پیش‌بینی نگرش‌های افراد یک جامعه موثر باشند. برخی پژوهشگران به روند رو به کاهش سرمایه اجتماعی موجود در بین افراد جامعه (به خصوص جوانان) در طی چند دهه اخیر تاکید کرده‌اند که معرف پیدایش گسست‌های اجتماعی و منبع اصلی افزایش انواع مسائل و آسیب‌های اجتماعی (به خصوص سوء مصرف مواد مخدر یا اعتیاد) خواهد بود و به دلیل وجود رابطه دو سویه بین سرمایه فرهنگی و اجتماعی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر حوزه‌های مختلفی با اهدافی متفاوت، مطالعاتی کمی در خصوص رابطه بین سرمایه فرهنگی و اجتماعی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر به صورت جداگانه انجام شده است و این که چه عواملی بر نگرش به سوء مصرف مواد مخدر تاثیر می‌گذارد موضوعی است که نظر بسیاری از سیاست‌گذاران را به خود جلب کرده و در تلاش‌اند به آن پاسخ دهند. همه دولت‌ها تلاش می‌کنند نگرش به سوء مصرف مواد مخدر را در مسیر درست قرار دهند و متناسب با فرهنگ مردم خود آن را تقویت کنند. این دغدغه در جامعه ما وجود دارد که نگرش به سوء مصرف مواد مخدر به سمت مسیر نادرست حرکت می‌کند از این رو این سال‌ها دولت به اشکال گوناگون به دنبال کاهش سوء مصرف مواد مخدر هست و با توجه به این که شهروندان منطقه ۵ شهرداری تهران با خصوصیات چگونگی گرایش‌های سنتی حاکم بر خانواده‌ها، خواه ناخواه متاثر از جریان‌های صنعتی شدن و شهری شدن و فضاهای مجازی می‌باشد که این جریانات می‌توانند نگرش جوانان به آسیب‌های اجتماعی به خصوص اعتیاد را تاثیر قرار دهند، بنابراین تحقیق حاضر با هدف بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و اجتماعی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر در جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران می‌پردازد.

از سوی دیگر بنا به نظر بورديو سرمایه فرهنگی که شامل دانش، توانایی‌ها و اندوخته‌های فرد از کالاهای فرهنگی است که همگی با هم وضعیت فرد را در یک حوزه و زمینه می‌سازند، افراد را با

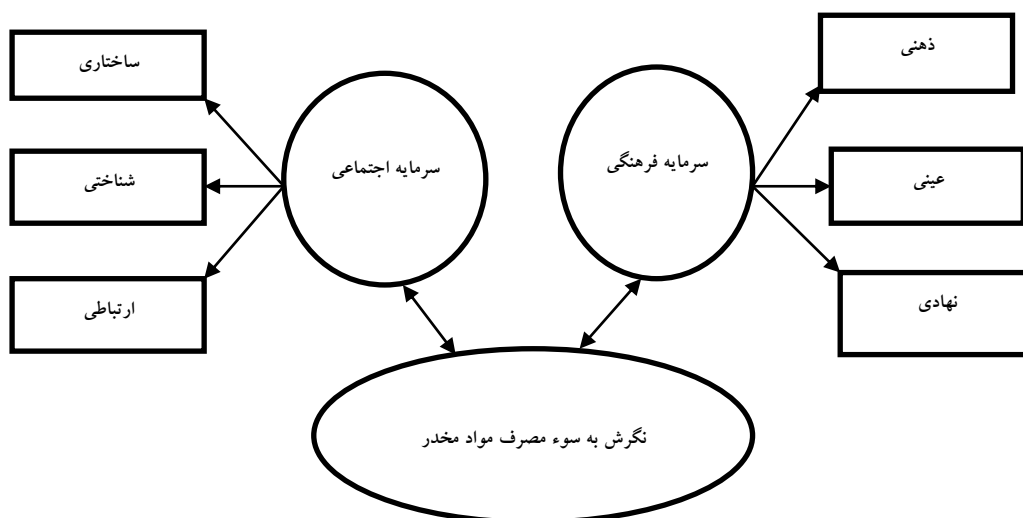
انتخاب‌های متعددی مواجه می‌کنند و این وضعیت سبب می‌شود که افراد به تعدیل عادت‌واره‌ها یا جهان-بینی‌های خود و منابع نگرشی بپردازند (شارع‌پور، ۱۳۸۳). به اعتقاد بوردیو سرمایه فرهنگی به شیوه‌های زندگی خاصی که در روند آموزش‌های رسمی و خانوادگی در افراد تثبیت شده اشاره دارد و همچنین ظرفیت شناخت افراد در کاربرد کالاهای فرهنگی را در بر می‌گیرد. کاربرد ابعاد مختلف سرمایه فرهنگی موجب تفاوت در نحوه زندگی و بروز سلیقه‌های گوناگون می‌شود و به تبع آن تفاوت در کسب موقعیت-های برتر اجتماعی و استفاده از امکانات مختلف از قبیل کتاب، روزنامه، سینما و غیره را موجب می‌شود. در واقع استفاده کنندگان از سرمایه فرهنگی در قشر بندی اجتماعی در طبقه بالای اجتماع قرار می‌گیرند. به عبارتی دارندگان نمرات اقتصادی بالای جامعه قرار دارند به راحتی دسترسی به ابعاد مختلف سرمایه فرهنگی می‌یابند (بوردیو، ۱۳۸۶). سرمایه فرهنگی تنها به وسیله فرهنگ والا ساخته نشده است، بلکه عوامل خارجی دیگری نیز در آن دخیل است؛ برای مثال دانشجویان سرمایه فرهنگی را در شکلی از مهارت‌های فکری، انتقادی، مهارت‌های نوشتاری و مهارت‌های علمی به ارث می‌برند. در جوامع سرمایه-داری، سرمایه فرهنگی نابرابری را در بین افراد توزیع می‌کند و طبقه مسلط قادر است تعریفش را از واقعیت برای تمام طبقات دیگر در معرض نمایش بگذارد (حسین‌زاده، ۱۳۸۸). بوردیو میان ثروت مادی و دارایی‌های فرهنگی تمایز قائل می‌شود. سرمایه فرهنگی شکل غیر مادی سرمایه است و سرمایه‌گذاری در آموزش، زمینه‌های خانوادگی و نهادهای فرهنگی بر این نوع سرمایه می‌افزاید (میرجلالی، ۱۳۸۶). یکی دیگر از سرمایه‌های جدید، مفهوم سرمایه فرهنگی است. این نوع سرمایه در دهه ۱۹۶۰ از سوی بوردیو و همکارانش ابداع شده است و به جهت اهمیت و گستردگی نقش این نوع سرمایه، بسیاری از تحلیل‌گران و نظریه‌پردازان اجتماعی از آن به عنوان منبع بسیار مهمی در تعیین ساختار اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی یاد نموده‌اند (نادعلی، ۱۳۸۷). از زمان ابداع این مفهوم تاکنون مطالعات بسیاری درباره نقش و اهمیت آن در زندگی اجتماعی انجام شده و اهمیت آن در مواردی مثل بردباری اجتماعی، موفقیت تحصیلی، هویت اجتماعی، فعالیت‌های ورزشی، روابط دموکراتیک درون خانواده، کاهش آسیب‌های اجتماعی از جمله کاهش خودکشی، افزایش پای‌بندی به قوانین و کاهش مصرف مواد مخدر بررسی و تایید شده است. نکته حائز اهمیت درباره سرمایه این است که به رغم تمام اصلاحات و جرح و تعدیل‌هایی که در نظریه‌های جدید صورت گرفته است، ایده اصلی مفهوم سرمایه یعنی سرمایه-گذاری برای تولید سود در همه تئوری‌های زیر مجموعه سرمایه حفظ شده است، در عین حال تبیین طبقاتی مستتر در مفهوم کلاسیک سرمایه، به عنوان یک جهت‌گیری تئوریک حذف شده است (امیر احمدی و یزدانی، ۱۳۹۶). مطالعات جامعه‌شناسی زیادی بر نقش سرمایه فرهنگی و اجتماعی در نگرش منفی به سوء مصرف مواد مخدر تاکید می‌کنند (زرندی و همکاران، ۱۳۹۵). به عنوان نمونه ساندکویست^۱ و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی با عنوان همسایگی، سرمایه اجتماعی را به عنوان پیش‌بینی کننده سوء

مصرف مواد مرتبط می‌کند که با روش توصیفی از نوع همبستگی با نمونه آماری ۱۷۰۰۸۹۶ مرد و ۱۶۴۲۷۹۸ زن انجام دادند به این نتیجه رسیدند که ارتباط ضعیف سرمایه اجتماعی اثر مستقلى بر سوء مصرف مواد داشت. واسکوبیدو^۱ و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهشی که با عنوان ارزش‌های فرهنگی مرتبط با مصرف مواد مخدر در میان بزرگسالان اسپانیایی تبار در جنوب کالیفرنیا با روش توصیفی از نوع همبستگی با نمونه آماری ۱۴۴۵ نفر انجام دادند به این نتیجه رسیدند که برنامه‌های پیشگیری و برنامه‌های مداخله در مصرف مواد مخدر با عدم مصرف مواد با مراقبت و احترام والدین و انسجام و عملکرد خانوادگی رابطه معناداری داشت و همچنین برنامه‌هایی که این ارزش‌ها و باورهای فرهنگی را برجسته می‌کرد ممکن بود برای بزرگسالان و اعضای فرهنگ‌های همگرایانه دیگر سودمند باشد. گرینفیلد^۲ و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان کم بودن مصرف الکل و دخانیات، روابط فرهنگی قوی برای دانشجویان کالج بومی در جنوب غربی آمریکا با روش توصیفی از نوع همبستگی با نمونه آماری ۳۴۷ نفر انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که نقاط قوت روابط فرهنگی قوی با مقادیر پایین مصرف تنباکو و الکل را در میان دانش‌آموزان کالج بومی آمریکا در جنوب غربی رابطه معناداری داشت. خدادادی و جایروند (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان تعیین رابطه بین سرمایه اجتماعی با گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان پسر متوسطه شهرستان دره‌شهر با روش توصیفی از نوع همبستگی ایجاد شد. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه شهر دره‌شهر می‌باشند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین سرمایه اجتماعی با گرایش به اعتیاد رابطه منفی معنادار وجود دارد. در نتیجه تقویت و غنی‌سازی آموزش‌های عمومی و تامین امنیت شهروندان برای حضور داوطلبانه آن‌ها در نهادهای اجتماعی می‌تواند از موارد عدم گرایش نوجوانان به سمت اعتیاد باشد و همچنین زرنیدی و همکاران (۱۳۹۵)، در تحقیقی با عنوان تبیین جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی شهروندان با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر که با روش توصیفی از نوع همبستگی با نمونه آماری ۳۸۴ نفر انجام دادند به این نتیجه رسیدند که سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی شهروندان با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه معناداری منفی داشت. از این منظر سرمایه فرهنگی و اجتماعی می‌توانند در پیش‌بینی نگرش‌های افراد یک جامعه موثر باشند. برخی پژوهشگران به روند رو به کاهش سرمایه اجتماعی موجود در بین افراد جامعه (به خصوص جوانان) در طی چند دهه اخیر تاکید کرده‌اند که معرف پیدایش گسست‌های اجتماعی و منبع اصلی افزایش انواع مسائل و آسیب‌های اجتماعی (به خصوص سوء مصرف مواد مخدر یا اعتیاد) خواهد بود و به دلیل وجود رابطه دو سویه بین سرمایه فرهنگی و اجتماعی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر حوزه‌های مختلفی با اهدافی متفاوت، مطالعاتی کمی در خصوص رابطه بین سرمایه فرهنگی و اجتماعی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر به صورت جداگانه انجام شده است و این که چه

1. Escobedo
2. Greenfield

عواملی بر نگرش به سوء مصرف مواد مخدر تاثیر می‌گذارد موضوعی است که نظر بسیاری از سیاست‌گذاران را به خود جلب کرده و در تلاش‌اند به آن پاسخ دهند. همه دولت‌ها تلاش می‌کنند نگرش به سوء مصرف مواد مخدر را در مسیر درست قرار دهند و متناسب با فرهنگ مردم خود آن را تقویت کنند. این دغدغه در جامعه ما وجود دارد که نگرش به سوء مصرف مواد مخدر به سمت مسیر نادرست حرکت می‌کند.

با لحاظ قرار دادن آن چه پیرامون مبانی نظری و پژوهش‌های انجام گرفته گفته شد، چارچوب مفهومی پژوهش در شکل (۱) ارائه شده است و بر مبنای چارچوب مفهومی ارائه شده، فرضیه‌های پژوهش مطرح شده‌اند.

شکل شماره (۱): الگوی نظری و مفهومی پژوهش

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری در پژوهش حاضر طبق استخراج از شهرداری منطقه ۵ تهران، شامل کلیه جوانان ۱۵-۳۵ ساله شهروندان منطقه ۵ شهرداری تهران به تعداد ۶۵۹۲۰۳ نفر در سال ۱۳۹۸ است که با احتساب حجم نمونه از فرمول کوکران، ۳۸۴ نفر برآورد شده است. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شده است.

جدول شماره (۱): حجم نمونه آماری متناسب با منطقه ۵ شهرداری تهران

ناحیه های جامعه آماری	جمعیت	حجم نمونه منطقه
ناحیه ۱	۵۱۹۵۳	۳۰
ناحیه ۲	۳۸۰۴۸	۲۲
ناحیه ۳	۱۷۰۰۳۷	۱۰۰
ناحیه ۴	۹۵۹۹۵	۵۵
ناحیه ۵	۹۷۲۸۵	۵۵
ناحیه ۶	۷۲۰۹۲	۴۰
ناحیه ۷	۱۳۳۷۹۳	۸۲
کل	۶۵۹۲۰۳	۳۸۴

ابزار پژوهش

مقیاس سرمایه اجتماعی: این مقیاس دارای ۲۸ سوال است و توسط ناهایت گوشال (۲۰۰۶)، طراحی شده است. طیف پاسخ‌دهی به صورت لیکرت از کاملاً مخالف = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵ می‌باشد و برای روایی پرسشنامه از سه نوع روایی «روایی محتوا، روایی صوری و روایی سازه اعتبار عاملی (روش تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی)» استفاده شد و در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه‌های استاندارد سرمایه اجتماعی ناهایت گوشال ۰/۹۳ و خرده مقیاس (ساختاری، شناختی و ارتباطی) در پژوهش حاضر به ترتیب برابر با ۰/۸۸، ۰/۹۱ و ۰/۸۹ به دست آمد.

مقیاس سرمایه فرهنگی: این مقیاس دارای ۲۲ سوال است و توسط بوردیو (۲۰۰۵)، طراحی شده است. طیف پاسخ‌دهی به صورت لیکرت از کاملاً مخالف = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵ می‌باشد و برای روایی پرسشنامه از سه نوع روایی «روایی محتوا، روایی صوری و روایی سازه اعتبار عاملی (روش تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی)» استفاده شد و در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه‌های استاندارد سرمایه فرهنگی بوردیو ۰/۹۵ و خرده مقیاس (تجسم یافته، عینی و نهادی) در پژوهش حاضر به ترتیب برابر با ۰/۸۸، ۰/۹۰ و ۰/۹۱ به دست آمد.

مقیاس نگرش به سوء مصرف مواد مخدر: این مقیاس دارای ۴۰ سوال است و توسط دلاور و همکاران (۱۳۸۳)، طراحی شده است. طیف پاسخ‌دهی به صورت لیکرت از کاملاً مخالف = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵ می‌باشد و برای روایی پرسشنامه از سه نوع روایی «روایی محتوا، روایی صوری و روایی سازه اعتبار عاملی (روش تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی)» استفاده شد و در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه‌های استاندارد سوء مصرف مواد مخدر دلاور و همکاران، ۰/۹۱ به دست آمد.

یافته‌های پژوهش

آمارهای توصیفی متغیرهای مورد مطالعه در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول شماره (۲): آمارهای توصیفی متغیرهای مورد مطالعه در گروه نمونه

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
سرمایه اجتماعی	۳۸۴	۴/۷۰	۱/۱۸
بعد ساختاری	۳۸۴	۴/۶۵	۱/۹۰
بعد شناختی	۳۸۴	۴/۵۷	۱/۸۸
بعد ارتباطی	۳۸۴	۴/۶۴	۱/۷۲
سرمایه فرهنگی	۳۸۴	۴/۷۱	۱/۱۲
بعد ذهنی	۳۸۴	۴/۶۹	۱/۶۵
بعد عینی	۳۸۴	۴/۶۱	۱/۵۴
بعد نهادی	۳۸۴	۴/۵۹	۱/۴۵
نگرش به سوء مصرف مواد مخدر	۳۸۴	۴/۱۲	۱/۰۱

برای بررسی بودن توزیع نرمات متغیرها در گروه نمونه از آزمون کولموگروف-اسمیرنف تک نمونه-ای استفاده شد که نتایج آن در جدول (۳) نشان داده شده است.

جدول شماره (۳): نتایج آزمون کولموگروف جهت نرمال بودن توزیع داده‌ها

متغیر	مقدار آماره KS	سطح معنی داری
سرمایه اجتماعی	۲/۸۵	۰/۰۸۵
بعد ساختاری	۲/۷۷	۰/۰۹۸
بعد شناختی	۲/۰۲	۰/۱۱۱
بعد ارتباطی	۳/۰۰	۰/۱۵۸
سرمایه فرهنگی	۲/۹۳	۰/۱۲۷
بعد ذهنی	۲/۷۶	۰/۱۳۲
بعد عینی	۱/۴۶	۰/۱۲۷
بعد نهادی	۲/۵۱	۰/۱۷۴
نگرش به سوء مصرف مواد مخدر	۱/۳۲	۰/۱۶۱

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که پیش فرض نرمال بودن توزیع داده‌ها در مقیاس سرمایه فرهنگی و مولفه‌های، سرمایه اجتماعی و مولفه‌های آن و مقیاس نگرش به سوء مصرف مواد مخدر بر قرار است ($P > 0/05$). ماتریس همبستگی پیرسون سرمایه فرهنگی و مولفه‌های آن و سرمایه اجتماعی و مولفه‌های آن با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر ارائه شده است.

جدول شماره (۴): همبستگی پیرسون سرمایه فرهنگی و مولفه‌های آن و سرمایه اجتماعی و مولفه‌های آن با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر

متغیرها	ضریب همبستگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر	سطح معناداری
سرمایه اجتماعی	-۰/۵۱۸	۰/۰۰۰
بعد ساختاری	-۰/۳۷۵	۰/۰۰۰
بعد شناختی	-۰/۴۴۱	۰/۰۰۰
بعد ارتباطی	-۰/۴۹۹	۰/۰۰۰
سرمایه فرهنگی	-۰/۴۱۳	۰/۰۰۰
بعد ذهنی	-۰/۳۲۱	۰/۰۰۰
بعد عینی	-۰/۳۵۷	۰/۰۰۰
بعد نهادی	-۰/۲۸۷	۰/۰۰۰

با توجه به خروجی نرم‌افزار SPSS مقدار معناداری به منظور بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ می‌باشد. لذا سرمایه اجتماعی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه منفی داشته و میزان رابطه برابر ۰/۵۱۸- می‌باشد و هم‌چنین سرمایه فرهنگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه منفی داشته و میزان رابطه برابر ۰/۴۱۳- می‌باشد که نشان می‌دهد هرچه قدر میزان سرمایه اجتماعی و فرهنگی بیشتر باشد نگرش به سوء مصرف مواد مخدر منفی می‌شود. به منظور بررسی رابطه ابعاد سرمایه اجتماعی (ساختاری، شناختی و ارتباطی) با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ می‌باشد. لذا بعد ساختاری با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه منفی داشته و میزان رابطه برابر ۰/۳۷۵- می‌باشد و هم‌چنین بعد شناختی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه منفی داشته و میزان رابطه برابر ۰/۴۴۱- می‌باشد و هم‌چنین بعد ارتباطی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه منفی داشته و میزان رابطه برابر ۰/۴۹۹- می‌باشد که نشان می‌دهد هر چه قدر میزان ابعاد سرمایه اجتماعی (ساختاری، شناختی و ارتباطی) بیشتر باشد نگرش به سوء مصرف مواد مخدر منفی می‌شود. لذا فرضیه پژوهش تایید می‌گردد. به منظور بررسی رابطه ابعاد سرمایه فرهنگی (ذهنی، عینی و نهادی) با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ می‌باشد. لذا بعد ذهنی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه منفی داشته و میزان رابطه برابر ۰/۳۲۱- می‌باشد و هم‌چنین بعد عینی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه منفی داشته و میزان رابطه برابر ۰/۳۵۷- می‌باشد و هم‌چنین بعد نهادی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه منفی داشته و میزان رابطه برابر ۰/۲۸۷- می‌باشد که نشان می‌دهد هر چه قدر میزان ابعاد سرمایه فرهنگی (ذهنی، عینی و نهادی) بیشتر باشد نگرش به سوء مصرف مواد مخدر منفی می‌شود. لذا فرضیه پژوهش تایید می‌گردد.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش که با هدف بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر در جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران اجرا شد، نتایج حاصل از بررسی فرضیه‌های پژوهش به وجود رابطه معنی‌دار و معکوس بین متغیرهای سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر در جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران را نشان می‌دهد به این معنی که با افزایش سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی نگرش به اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر منفی می‌شود. در واقع این نتیجه با استنباط از تئوری تعاملی سیگل نشان می‌دهد که هر چه شبکه روابط اجتماعی افراد به خصوص روابط خانوادگی با یکدیگر قوی‌تر باشند احتمال خیلی کمتری وجود دارد که گرایش به مصرف مواد مخدر داشته باشند، چرا که هر چه وابستگی شخص به پدر یا مادر و پای‌بندی به دانشگاه بیشتر باشد احتمال درگیری وی در رفتار بزهکارانه و آسیب‌های اجتماعی کمتر است و بر عکس ضعف پیوندها منجر به رفتارهای کجروانه می‌شود. آن نوع از سرمایه اجتماعی برای فرد مفید است و باعث جلوگیری از آسیب‌ها و ارتکاب جرم می‌گردد که از طریق ارتباط با افراد بهنجار و عادی به وجود آمده باشد در غیر این صورت فرد با ایجاد رابطه با افراد کجرو و منحرف اگر چه سرمایه اجتماعی لازم را به دست می‌آورد، اما این نوع سرمایه اجتماعی نامطلوب بوده و منجر به کجرو شدن فرد خواهد شد که این نتیجه با تئوری سرمایه اجتماعی و یافته‌های لدرمن، لویزا (۲۰۰۰)، کاملاً همخوانی دارد. این یافته از پژوهش حاضر با پژوهش اسکوبیدو و همکاران (۲۰۱۸)، مبنی بر این که برنامه‌های پیشگیری و برنامه‌های مداخله در مصرف مواد مخدر با عدم مصرف مواد با مراقبت و احترام والدین و انسجام و عملکرد خانوادگی رابطه معناداری داشت و هم‌چنین برنامه‌هایی که این ارزش‌ها و باورهای فرهنگی را برجسته می‌کرد ممکن بود برای بزرگسالان و اعضای فرهنگ‌های همگرایانه دیگر سودمند باشد و پژوهش کوترا و همکاران (۲۰۱۴)، مبنی بر این که ابعاد سرمایه اجتماعی باید برای طراحی مداخلات پیشگیرانه موثر در نوجوانان، به ویژه در راستای افزایش شیوع مصرف الکل در جوامع مدرن، رابطه معناداری داشت و حیدری (۱۳۹۰)، مبنی بر این که سرمایه اجتماعی جوانان معتاد به طور معناداری پایین‌تر از جوانان غیر معتاد بود و هم‌چنین میزان مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و شبکه روابط اجتماعی جوانان معتاد به طور معناداری پایین‌تر از جوانان غیر معتاد بود و هم‌چنین زرنندی و همکاران (۱۳۹۵)، مبنی بر این که سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی شهروندان با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر رابطه معناداری منفی داشت همسویی مستقیم داشت. در تبیین این یافته می‌توان گفت باورهای مربوط به اعتیاد ممکن است از کودکی و حتی قبل از تجربه هر گونه آسیبی به وجود بیایند لذا تغییر آن‌ها مقداری دشوار است، اما به هر حال امروزه باورهای مثبت نسبت به اعتیاد و جایگاه افراد معتاد می‌تواند گرایش به مصرف مواد را به خصوص در اقشار آسیب‌پذیر دارای فقر مالی، تحصیلی و ناتوانی‌های جسمی افزایش دهد. آموزش مهارت‌های زندگی هم‌چون خود آگاهی ریشه این تفکرات را برای افراد روشن می‌کند و با آگاهی به باورهای مثبت خطرناک به اعتیاد،

گام اول برای تغییر آن‌ها برداشته می‌شود. به دنبال آن کنترل خشم و مهارت‌های بین فردی که برای معلولین آموزش داده شد احتمالاً آن‌ها را با دنیای واقعی ارتباطات اجتماعی و جایگاه پایین افراد دارای اعتیاد نزد دیگران و جامعه بیشتر آشنا نموده و از طرفی با کنترل هیجانات منفی آن‌ها دیگر نیازی به عقلی‌سازی و توجیه مصرف مواد به عنوان یک مکانیسم دفاعی کاهش دهنده اضطراب مصرف وجود ندارد لذا گروه آزمایش کاهش مناسبی را در باورهای مثبت نسبت به اعتیاد نشان داد. با افزایش نیاز به کسب آرامش به وسیله یک عامل بیرونی ورای ارتباطات اجتماعی و حمایتی مناسب و به دور از تکیه بر منابع حمایتی درونی، افراد ممکن است نسبت به آن عامل بیرونی که می‌تواند مصرف مواد باشد هیجانات مثبتی را نشان بدهند و لذا نقش تخدیر کننده آن را با نگاهی توأم با حس مثبت دنبال کنند که در نهایت منجر به گرایش آن‌ها به مصرف گردد. در تحقیق حاضر با افزایش سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی در جوانان نسبت به اعتیاد و رفتارهای اعتیادی طبیعتاً جوانان کاهش چشمگیری در آمادگی برای عمل به رفتار اعتیادی و مصرف مواد نشان دادند. این امر نشان دهنده آن است که مهارت‌های زندگی می‌تواند با اصلاح شناخت‌ها و هیجانات منفی و مخرب به پیشگیری از رفتارهای اعتیادی نیز کمک نماید، سرمایه‌ها می‌توانند پیوندهای جدیدی ایجاد کنند و به دنبال آن دیدگاه فرد به خود، بدن خود، اجتماع و دیگران را عوض کنند. جوانان در معرض آسیب‌های اجتماعی در زندگی هستند و می‌بایست با برقراری دوباره این پیوندها به سرگرم شدن به رفتارهای اعتیادی به دنبال تجربه تنش‌های روانی از گرایش آنان به مصرف مواد و به دنبال آن ایجاد عوارض جسمی- روانی برای خود و خانواده خود جلوگیری نمود.

محدودیت‌های پژوهش

با توجه به موارد مطرح شده در بخش روش‌شناسی تحقیق، محدودیت‌های این تحقیق به شرح زیر است:

۱. پژوهش حاضر در بین کلیه جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران انجام شده است و از آن جایی که ممکن است با انجام این پژوهش در جامعه آماری دیگر نتایج متفاوتی به دست آید، لذا تعمیم نتایج به سایر جوامع باید با احتیاط صورت گیرد.
۲. این پژوهش به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر می‌پردازد اما ممکن است متغیرهای تعدیل کننده و واسط بسیاری از جمله نظام ارزشی و متغیرهای دیگر نتایج حاصل را تغییر دهند که در این تحقیق مدنظر قرار نگرفته است.
۳. پژوهش حاضر در سال ۱۳۹۸ انجام شده است لذا از آن جایی که نتایج این پژوهش ممکن است در طول زمان از نظر نگرش به سوء مصرف مواد مخدر با سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی در بین جوانان منطقه ۵ شهرداری تهران تغییر کند در تعمیم نتایج به زمان‌های دیگر باید احتیاط صورت گیرد.

پیشنهادات پژوهشی

- درگیر کردن فضای اجتماعی جامعه و رسانه‌ها از طریق برگزاری سمینارهای علمی پیوسته برای بررسی راهکارهای پیشگیری از شیوع آسیب‌ها و مصرف مواد مخدر.
- اقدامات جمعی و نهادی برای جلوگیری از گرفتار شدن جوانان جامعه به مصرف مواد مخدر از طریق آگاهی‌بخشی، گزارش واقعیت‌ها به مردم، بسیج امکانات و منابع و ایجاد انگیزه مبارزه در تمام افراد جامعه برای پرهیز و دوری از مصرف مواد مخدر با بسیج نهادهای موثر از جمله صدا و سیما، دانشگاه‌ها، مراکز مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی.
- قرار گرفتن طرح جامع بررسی آسیب‌های جوانان در دستور کار موسسه‌های پژوهشی فرهنگی و اجتماعی.
- با فراهم کردن و تشکیل گروه‌های دواطلبانه بین جوانان منطقه ۵ تهران زمینه بالا بردن سرمایه اجتماعی برون گروهی فراهم کرد. ایجاد انجمن‌های مختلف محلی و شرکت فعال در آن‌ها در جهت افزایش روزافزون اعتماد متقابل بین همسایگان که این امر سبب تقویت سرمایه اجتماعی برون گروهی و در نتیجه سلامت روان و کاهش استفاده از مواد مخدر می‌شود.
- خانواده‌ها، سعی خود را جهت افزایش سرمایه فرهنگی جوانان را از طریق بالا بردن سطح تحصیلات، مشارکت در امور فرهنگی، حفظ ارزش‌ها و باورهای مذهبی، شرکت در همایش علمی و غیره به عمل آورند تا از گرایش به مواد مخدر جلوگیری شود.
- خانواده‌ها رابطه نزدیکی با جوانان خود داشته باشند به طوری که جوانان در مواقع حساس و بحرانی زندگی بتوانند به مهم‌ترین منبع اجتماعی خود یعنی خانواده تکیه کنند و از حمایت آن برخوردار شوند.

منابع

- استونز، راب. (۱۳۹۰). **متفکران بزرگ جامعه‌شناسی**. ترجمه: مهرداد، میردامادی. تهران: نشر مرکز.
- امیراحمدی، رحمت‌الله؛ و حمیدرضا، یزدانی. (۱۳۹۶). **بررسی مقایسه‌ای سرمایه اجتماعی، در افراد معتاد و بهبود یافته از اعتیاد شهر گرگان سال ۱۳۹۴**. چهارمین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، گرجستان - شهر تفلیس، آکادمی بین‌المللی علوم گرجستان.
- باستانی، سوسن. (۱۳۸۹). **جنسیت، فرهنگ، ارزش‌ها و نگرش‌ها**. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- بهمنی، ج؛ و وانگ، م. (۱۳۸۴). **نگرش‌ها و تغییر آن‌ها**. ترجمه: علی، مهرداد. تهران: انتشارات جنگل.
- بوردیو، پیر. (۱۳۸۰). **نظریه کنش: دلایل عملی و انتخاب عقلانی**. ترجمه: مرتضی، مردیها، تهران: انتشارات نقش و نگار.
- بوردیو، پیر. (۱۳۸۶). **ذوق هنری و سرمایه فرهنگی**. ترجمه: لیلی، مصطفوی. فصلنامه فرهنگ، شماره ۳۰.
- حسین‌زاده، مکاتیل. (۱۳۸۸). **بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و هویت اجتماعی در بین دانشجویان تبریز، فصلنامه تحقیقات ملی**. سال ۱۰، شماره ۱، صص ۸۴-۵۴.
- حیدرنازاد، علیرضا، باقری بنجار، عبدالرضا؛ و اصائلو، علی. (۱۳۹۱). **فصلنامه اعتیاد پژوهی سوء مصرف مواد**. سال ششم، شماره ۲۴، صص ۸۵-۹۴.
- خدادادی، طاهره؛ و جایروند، حمداله. (۱۳۹۶). **تعیین رابطه بین سرمایه اجتماعی با گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان پسر متوسطه شهرستان دره‌شهر**. هشتمین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم اجتماعی، تهران، شرکت همایشگران مهر اشراق.
- خلیلی صدراآباد، افسر؛ چاوش‌زاده، زهرالسادات؛ رادمنش، محمدحسن؛ و افخمی اردکانی، مهدی. (۱۳۸۹). **اثربخشی برنامه آموزشی رفتارهای سالم در نگرش دانشجویان نسبت به سوء مصرف مواد مخدر و کاهش آسیب‌پذیری نسبت به اعتیاد، فصلنامه اعتیاد پژوهشی سوء مصرف مواد**. سال ۴، شماره ۲۲، صص ۶۳-۷۶.
- خلیلی، افسر؛ سهرابی، فرامرز. (۱۳۸۹). **اثربخشی آموزش مهارت‌های تفکر انتقادی بر نگرش دانش‌آموزان نسبت به سوء مصرف مواد، فصلنامه اعتیاد پژوهی سوء مصرف مواد**. سال ۴، شماره ۱۷، صص ۱۰۶-۹۱.
- رفیعی، حسن؛ جزایری، علیرضا؛ نظری، محمدعلی؛ و سلیمانی‌نیا، لیلا. (۱۳۸۶). **خواص روان‌سنجانه مقیاس سنجش نگرش نوجوانان به اعتیاد، فصلنامه توانبخشی**. دوره ۸، شماره ۱، صص ۵۰-۴۷.
- زرنندی، مرجان؛ نوروزی، میلاد؛ و شریفی، احسان. (۱۳۹۵). **تبیین جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی شهروندان با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر**. همایش ملی پیشگیری از اعتیاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهین شهر، صص ۱-۱۱.
- شارع‌پور، محمود. (۱۳۸۳). **سرمایه اجتماعی**. تهران: انتشارات کویر.
- قائد امینی هارونی، غلامرضا؛ بحرینی بروجنی، مجید؛ میرشاه جعفری، سیدابراهیم؛ و سپهری بروجنی، کبری. (۱۳۹۶). **اثربخشی چهار روش پیشگیری از سوء مصرف مواد بر نگرش نسبت به مواد مخدر و سلامت روان دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه، فصلنامه پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری**. سال ۷، شماره ۱۲، صص ۶۴-۵۰.
- کاظمیان، سمیه. (۱۳۹۳). **اثربخشی روش درمان‌شناختی مبتنی بر ذهن آگاهی بر میزان سلامت عمومی معتادان خود درمان‌جو، فصلنامه پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری**. سال ۴، شماره ۱، صص ۱۹۲-۱۸۱.
- کوشکی، شیرین. (۱۳۸۴). **تأثیر اختلال‌های شخصیتی و شیوه‌های مقابله معتادان بر نگرش آن‌ها نسبت به سوء مصرف مواد و انتخاب آن‌ها نسبت به سوء مصرف مواد و انتخاب نوع ماده مصرفی، فصلنامه مطالعات روان‌شناختی**. ۱ (۴ و ۵).
- کیانی‌پور، ع؛ و پورزاد، ا. (۱۳۹۱). **بررسی نقش عوامل موثر در ترک اعتیاد، فصلنامه اعتیاد پژوهشی سوء مصرف مواد**. سال ۶، شماره ۲۲، صص ۵۴-۳۹.

میرجلالی، حسین. (۱۳۸۶). بررسی نقش سرمایه فرهنگی در مهندسی فرهنگی، فصلنامه مهندسی فرهنگی. سال ۲، شماره ۱۲، صص ۵۴-۵۵.

- Escobedo, P., Allem, J., Baezconde-Garbanati, L & Unger, J. (2018). Cultural values associated with substance use among Hispanic emerging adults in Southern California, **Journal of addictive behaviors**. 77, P.p: 267-271.
- Greenfield, B., Venner, K., Tonigan, J., Honeyestewa, M., Hubbell, H. & Bluehorse, D. (2018). Low rates of alcohol and tobacco use, strong cultural ties for Native American college students in the Southwest, **Journal of addictive behaviors**, 82, P.p: 122-128.
- Koutra, K., Kritsotakis, G., Ratsika, N & Kokkevi, A. (2014). Social capital and regular alcohol use and binge drinking in adolescence: A cross-sectional study in Greece, **Journal of Drugs Education Prevention & Policy**. DOI: 10.3109/09687637.2014.899994.
- Marshall, K., Georgievskava, zh & Georgievsky, I. (2009). Social reactions to Valium and Prozac: A cultural lag perspective of drug diffusion and adoption, **Journal of Administrative Pharmacy**. 5, P.p: 94-107
- Matsukawa, A & Tatsuki, Sh. (2018). Crime prevention through community empowerment: An empirical study of social capital in Kyoto, Japan, **Journal of International Journal of Law, Crime and Justice**. 54, P.p: 89-101.
- Sundquist, J., Sjöstedt, C., Winkleby, M., Li, X., Kendler, K & Sundquist, K. (2016). Neighborhood linking social capital as a predictor of drug abuse: A Swedish national cohort study, **Journal of addictive behaviors**. 63, P.p: 37-44.

Investigating the Relationship between Social Capital and Cultural Capital with attitudes toward Drug Abuse among youth in District 5 of Tehran Municipality

**Abbas Ghaed Amini Harouni
Mehrdad Sadeghi Deh Cheshmeh
Reza Ebrahimzadeh Dastjerdi
Majed Maharani Barzani**

The aim of this study was to determine the relationship between social capital and cultural capital with attitudes toward drug abuse among the youth of district 5 of Tehran Municipality. The present study is applied in terms of purpose and in terms of collecting data is descriptive correlational. The statistical population of the present study consisted of all the young people of district 5 of Tehran Municipality (659203), that 384 people were selected as a sample by cluster random sampling method using Cochran formula. The research instruments were Nahapit Goshal (2006) Social Capital Standard Questionnaire, Bourdieu Cultural Capital Standard Questionnaire (2005) and Delavar et al.'s (1383) Standard Questionnaire on Attitudes toward Drug Abuse, which their validity and reliability were confirmed. The results show that, social capital and cultural capital have a significant negative relationship with attitudes toward drug abuse among the youth of district 5 of Tehran Municipality. Increasing social capital and cultural capital causes a negative attitude towards drug abuse among the youth.

Key words: *Social capital, Cultural capital, Attitude towards drug abuse.*